

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

<https://archiwum.mswia.gov.pl/pl/bezpieczenstwo/ochrona-ludnosci/8758,Ochotnicze-Straze-Pozarne.html>

2023-03-26, 17:59

Ochotnicze Straże Pożarne

ZADANIA OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH

Zadania ochotniczych straży pożarnych wynikają z ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2016 r., poz. 191, z późn. zm.). Ochotnicze straże pożarne (OSP) realizują zadania na rzecz ochrony ludności, ochrony przeciwpożarowej oraz ratownictwa, a także prowadzą na szeroką skalę działania profilaktyczne skierowane głównie do młodzieży. Podstawowymi celami i zadaniami ochotniczych straży pożarnych wynikającymi m.in. z ich statutów jest prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów oraz innych zdarzeń niebezpiecznych i klęsk, a także informowanie ludności i istniejących zagrożeniach.

Jednostki ochotniczych straży pożarnych jako organizacje pozarządowe, funkcjonujące w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2017 r., poz.210) oraz ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej stanowią ważny element krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (KSRG) bezpieczeństwa państwa. Współpraca w ramach ww. systemu to przede wszystkim współdziałanie podczas akcji ratowniczych na terenie kraju z udziałem specjalistów, grup ratowniczych, zastosowania sprzętu, przygotowanie wspólnych programów szkoleniowych dotyczących zasad udzielania pierwszej pomocy, stosowania podstawowych technik ratowniczych, tworzenie programów informujących o zagrożeniach katastrofami, klęskami żywiołowymi, pożarami i innymi zagrożeniami spowodowanymi siłami przyrody lub działalnością człowieka, a także udostępnienie pozostających w dyspozycji stron zasobów, na potrzeby akcji ratunkowych i szkoleń.

Z informacji przekazanych przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, który prowadzi ewidencję jednostek włączonych do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, wynika, iż według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku, do KSRG włączonych jest 4 306 jednostek OSP. Ponadto w KSRG funkcjonuje również blisko 12 000 jednostek spoza systemu.

Z chwilą rozpoczęcia procesu włączania jednostek OSP do KSRG tj. od 1995 r. wzrósł zakres zadań strażaków – ochotników. Do głównych zadań realizowanych przez jednostki OSP, w tym w ramach KSRG należy:

- gaszenie pożarów;
- ratownictwo techniczne, w szczególności na drogach;
- ewakuacja poszkodowanych lub zagrożonych ludzi i zwierząt oraz zagrożonego mienia;
- oznakowanie i zabezpieczenie miejsc prowadzenia działań ratowniczych,
- prowadzenie działań ratowniczych na obszarach wodnych, w tym podczas powodzi,
- usuwanie skutków zdarzeń w szczególności po przejściu anomalii pogodowych i udzielanie pomocy socjalnej poszkodowanym.

Ochotnicze straże pożarne ściśle współdziałają z jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi podmiotami i instytucjami w celu zapewnienia bezpieczeństwa obywateli na terenie swego działania (miasta i gminy) lub wspomagają sąsiednie obszary w ramach odwodów operacyjnych lub uzgodnień o pomocy wzajemnej.

Warto, zauważyć także, iż dotychczasowa dominacja problematyki zapobiegania i gaszenia pożarów w codziennej praktyce formacji ochotniczej przenosi się stopniowo na inne rodzaje ratownictwa, w tym głównie ratownictwa technicznego, podczas zdarzeń na drogach, gdzie stosowane są inne techniki prowadzenia działań ratowniczych. W zależności od specyfiki obszaru chronionego należy także wspomnieć o działaniach OSP prowadzonych na obszarach wodnych i działaniach przeciwpowodziowych. W obszarze szeroko rozumianej ochrony ludności należy uwzględnić także przygotowanie ratowników - ochotników do organizacji ewakuacji ludzi i mienia podczas dużych pożarów, powodzi i innych katastrof (zwłaszcza będących wynikiem anomalii pogodowych) oraz świadczenie pomocy między miejscowościami i gminami w zakresie zakwaterowania, żywienia i innej pomocy socjalnej.

Włączenie jednostki OSP do KSRG uwarunkowane jest osiągnięciem przez nią wymaganych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz Komendanta Głównego PSP standardów wyposażenia i wyszkolenia, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 września 2014 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1317), co pozwala na realizację samodzielnych działań ratowniczych w zakresie, m.in.:

- gaszenia pożarów,
- ratownictwa technicznego, w szczególności ratownictwa w komunikacji drogowej,
- udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy - wymóg niezbędny, wynikający z ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1868, z późn. zm.),
- minimalizowania zagrożeń związanych z klęskami żywiołowymi.

Włączenie jednostki do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego poprzedzone jest zawarciem porozumienia między właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej, tą jednostką a:

- wójtem gminy, burmistrzem lub prezydentem - w przypadku ochotniczych straży pożarnych,
- podmiotem tworzącym jednostkę - w przypadku pozostałych jednostek ochrony przeciwpożarowej.

Porozumienie, które zawierane jest czas określony, powinno określać:

- deklarowaną gotowość operacyjną, w tym siły i środki jednostki przewidziane do wykorzystania w systemie;
- zadania ratownicze przewidziane dla jednostki w ramach systemu;
- wymaganą liczbę i wymagany poziom wyszkolenia ratowników w jednostce;
- sposób utrzymania stanu gotowości jednostki do działań ratowniczych, w szczególności w zakresie:
- sprawności technicznej samochodów pożarniczych i ich wyposażenia,
- przygotowania ratowników do działań,
- przebiegu alarmowania,
- sposobu przekazywania informacji dotyczącej aktualnej gotowości operacyjnej lub jej czasowego obniżenia,
- sposoby alarmowania jednostki;

- okres obowiązywania porozumienia;
- warunki rozwiązania porozumienia.

Do systemu może być włączona także jednostka, która jest wyposażona i której ratownicy są wyszkoleni na poziomie pozwalającym na realizację specjalistycznych czynności ratowniczych, o których mowa w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, jeżeli jej działalność ma zastosowanie w warunkach przewidzianych w planie ratowniczym. Oceny tych warunków dokonuje właściwy miejscowo komendant powiatowy (miejski) i komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej, każdy w zakresie swojej właściwości.

Dofinansowanie działalności OSP

Art. 29 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej wprowadza generalną zasadę, iż koszty funkcjonowania jednostek ochrony przeciwpożarowej pokrywane są z:

- 1) budżetu państwa,
- 2) budżetów jednostek samorządu terytorialnego,
- 3) dochodów instytucji ubezpieczeniowych, ubezpieczających osoby prawne i fizyczne,
- 4) środków własnych podmiotów, o których mowa w art. 17, które uzyskały zgodę ministra właściwego do spraw wewnętrznych na utworzenie jednostki ochrony przeciwpożarowej.

W związku z powyższym, jednostki ochotniczych straży pożarnych, funkcjonując w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach oraz ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, mogą korzystać z przewidzianych prawem form pomocy:

1. Środki przekazywane co roku z budżetu państwa (zadanie w 2016 roku realizowane przez Komendanta Głównego PSP na podstawie upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji). Środki te przeznaczone są na realizację zadań, obejmujących między innymi przygotowanie jednostek OSP do organizowania i prowadzenia akcji ratowniczej w czasie walki z pożarami oraz likwidacji miejscowych zagrożeń, w tym budowy i remonty remiz strażackich.

Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej w 2016 roku przekazywał dotacje zgodnie z podziałem środków zatwierdzonym przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 19 maja 2016 roku. Podział wydatków majątkowych został dokonany proporcjonalnie do liczby powiatów w województwie, natomiast wydatków bieżących - proporcjonalnie do liczby jednostek OSP w województwie.

Zestawienie środków finansowych przyznanych w ramach dotacji z budżetu państwa z podziałem na poszczególne lata na realizację zadań ochrony przeciwpożarowych przez ochotnicze straże pożarne, wygląda następująco.

rok	dotacja MSWiA
2010	27 526 000 zł
2011	28 247 000 zł
2012	28 247 000 zł
2013	31 247 000 zł
2014	32 500 000 zł
2015	32 500 000 zł

2016	36 000 000 zł
------	---------------

2. Środków ujętych w budżecie państwa (części 42 dział 754 rozdział 75409) - Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej dokonuje rozdziału wyżej wymienionych środków pomiędzy jednostki ochotniczej straży pożarnej **działające w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego**, z zastrzeżeniem ich wykorzystania wyłącznie dla zapewnienia gotowości bojowej. Wysokość tych środków określana jest corocznie przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w drodze rozporządzenia w sprawie wysokości środków finansowych i ich podziału między jednostki ochrony przeciwpożarowej działające w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

W poprzednich latach przekazano następujące środki finansowe dla jednostek OSP w KSRG:

- w 2010 r. - 53 496 335 zł,
- w 2011 r. - 74 100 000 zł,
- w 2012 r. - 58 100 000 zł,
- w 2013 r. - 70 716 000 zł,
- w 2014 r. - 71 000 000 zł,
- w 2015 r. - 73 000 000 zł,
- w 2016 r. - 73 000 000 zł.

3. Środki pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przeznaczonych na zakup i karosację samochodów pożarniczych, wysokość których określana jest w formie aneksu do porozumienia ministrów: Środowiska oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji.

- w 2010 r. - 8 438 287 zł,
- w 2011 r. - 9 233 717 zł,
- w 2012 r. - 12 999 220 zł,
- w 2013 r. - 9 050 000 zł,
- w 2014 r. - 7 500 000 zł,
- w 2015 r. - 5 303 650 zł,
- w 2016 r. - 2 752 899 zł.

Poszczególne umowy dotyczące ww. środków zawierane są przez jednostki OSP bezpośrednio z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Powyższe czynności odbywają się bez udziału MSWiA.

4. Środki przekazywane przez zakłady ubezpieczeń - na podstawie przepisów ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

Zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej zakłady ubezpieczeń są zobowiązane przekazywać Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej 10% sumy wpływów uzyskanych z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia od ognia na uzasadnione potrzeby jednostek ochrony przeciwpożarowej, wyłącznie na określone cele ochrony przeciwpożarowej, tj. w szczególności na zapewnienie gotowości bojowej tych jednostek, budowę i modernizację obiektów strażnic, badania naukowe i działalność racjonalizatorską w zakresie bezpieczeństwa pożarowego i przeciwdziałania innym zagrożeniom, a także propagowanie bezpieczeństwa pożarowego.

Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej 50 % otrzymanej kwoty przeznaczy dla ochotniczych straży pożarnych, a drugie 50 % na rzecz jednostek ochrony przeciwpożarowej, o

których mowa w art. 15 pkt 1 - 5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 czerwca 2017 roku w sprawie rozdziału środków finansowych przeznaczonych wyłącznie na cele ochrony przeciwpożarowej (Dz.U.

z 2017 r., poz. 1317) określa sposób i tryb rozdziału środków finansowych przeznaczonych wyłącznie na cele ochrony przeciwpożarowej, przekazanych Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej, pochodzących z:

1) opłat za szkolenie strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, członków ochotniczej straży pożarnej, o której mowa w art. 32 ust. 4 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, prowadzone odpłatnie przez Państwową Straż Pożarną,

2) wpływów uzyskanych z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia od ognia, przekazywanych przez zakłady ubezpieczeń.

Rozdział tych środków następuje na podstawie planu wydatków na dany rok. Natomiast ich przekazanie przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej jednostkom ochrony przeciwpożarowej następuje po rozpatrzeniu wniosku złożonego przez te jednostki za pośrednictwem organów PSP - komendanta wojewódzkiego oraz komendanta powiatowego (miejskiego) PSP.

5. Środki rzeczowe - na podstawie art. 31 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (*Dz. U. z 2016 r. poz. 191, z późn. zm.*) Państwowa Straż Pożarna jest obowiązana do przekazywania nieodpłatnie technicznie sprawnego, zbędnego sprzętu i urządzeń na rzecz OSP, po zasięgnięciu opinii właściwego zarządu wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z § 26 ust. 1 pkt 2 Zarządzenia^[1] Nr 8 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie gospodarki transportowej w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej (*Dz. Urz. KG PSP Nr 1, poz. 8*) o uznaniu pojazdu za zbędny i jego zagospodarowaniu na rzecz innej jednostki PSP lub przekazaniu do OSP decyduje właściwy terytorialnie komendant wojewódzki PSP na wniosek komendanta miejskiego/powiatowego PSP lub komórki właściwej do spraw gospodarki transportowej w komendzie wojewódzkiej PSP. Dotyczy to zarówno pojazdów komend miejskich/powiatowych PSP z terenu województwa i komendy wojewódzkiej PSP.

6. Środki przekazywane przez samorządy terytorialne - na podstawie przepisów art. 32 ust. 3b ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, dających możliwość ubiegania się przez OSP o finansowanie zakupu sprzętu niezbędnego dla prowadzenia działalności statutowej u odpowiedniego terytorialnie wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Zgodnie z ww. przepisami ustawowymi, jednostka samorządu terytorialnego może przekazywać ochotniczym strażom pożarnym środki pieniężne w formie dotacji.

Z punktu widzenia ochotniczych straży pożarnych najistotniejsze jest finansowanie ich działalności przez jednostki samorządu terytorialnego, ponieważ podmioty te w największym zakresie brać będą udział w finansowaniu działalności OSP. W szczególności dotyczy to gminy, na terenie której dana OSP ma swoją siedzibę.

Zapisy art. 32 ust. 2-3 ustawy o ochronie przeciwpożarowej stanowiące, iż koszty wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej OSP, bezpłatnego umundurowania członków OSP, ubezpieczenia w instytucji ubezpieczeniowej członków ochotniczej straży pożarnej i

młodzieżowej drużyny pożarniczej (przy czym ubezpieczenie może być imienne lub zbiorowe nieimienne), koszty okresowych badań lekarskich, o których mowa w art. 28 ust. 6 ponosi gmina są zapisami przykładowymi i nie wyczerpującymi całego zakresu finansowania OSP, ponieważ muszą być powiązane z brzmieniem art. 29 ustawy. Ponadto, wskazują na obowiązki jednostek samorządu terytorialnego w zakresie finansowania OSP. Zostały zaś enumeratywnie wymienione przez ustawodawcę niektóre z nich by zwrócić uwagę na ich ważkość, a ponadto odróżnić od części kosztów, które w przypadku OSP ponosi budżet państwa - udział w kosztach utrzymania OSP będących w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym, koszty szkoleń prowadzonych dla członków OSP przez Państwową Straż Pożarną (art. 34 i art. 35 ustawy o ochronie przeciwpożarowej).

Obowiązki jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej wynikają także z treści art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, które zaliczone zostały do zadań użyteczności publicznej gminy (art. 9 ust. 4 ustawy).

Z powyższymi przepisami powiązane są normy dotyczące sposobów finansowania przedsięwzięć ze środków publicznych. Zastosowanie tu mają przepisy ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych.

Przed dniem 25 września 2008 r. w przypadku OSP w grę wchodziło unormowanie zawarte w art. 176 tej ustawy. Zgodnie z nim podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku mogą otrzymywać z budżetu jednostki samorządu terytorialnego dotacje na cele publiczne związane z realizacją zadań tej jednostki. Zlecenie zadania i udzielenie dotacji następuje zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Zmiana, co do możliwości finansowania ich działalności w zakresie wykraczającym poza unormowanie zawarte w art. 32 ust. 2-3 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, uległa po nowelizacji ustawy o ochronie przeciwpożarowej, która dokonana została ustawą z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie przeciwpożarowej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 163, poz. 1015), która weszła w życie z dniem 25 września 2008 r. Art. 1 pkt 3 lit. c tejże ustawy dodał do art. 32 ustawy o ochronie przeciwpożarowej ust. 3b o treści: *„Jednostki samorządu terytorialnego mogą przekazywać ochotniczym strażom pożarnym środki pieniężne w formie dotacji”*.

Nowy przepis dotyczy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, a więc szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Koreluje on z przepisami ustawy o finansach publicznych, a w szczególności z zapisem art. 174 ust. 2, który przewiduje, iż z budżetu jednostki samorządu terytorialnego mogą być udzielane dotacje przedmiotowe również innym podmiotom niż zakładom budżetowym i gospodarstwom pomocniczym, o ile tak stanowią odrębne przepisy (w przypadku OSP tym przepisem jest powyżej powołany art. 32 ust. 3b ustawy o ochronie przeciwpożarowej). Tryb udzielania dotacji w oparciu o normę art. 174 ustawy o finansach publicznych jest prostszy niż w przypadku dotacji udzielanej na podstawie art. 176 ustawy o finansach publicznych. Kwoty i zakres dotacji musi jedynie określić uchwała budżetowa danej jednostki samorządu terytorialnego.

Nowe uregulowanie prawne nie wykluczyło jednocześnie możliwości uzyskiwania dotacji z jednostek samorządu terytorialnego na podstawie art. 176 ustawy o finansach publicznych.

W konkluzji do powyższych rozważań należy stwierdzić, że zadania przewidziane w art. 29 i art. 32 ust. 2-3 ustawy o ochronie przeciwpożarowej Gmina (na terenie której ma siedzibę dana OSP) finansuje bezpośrednio w oparciu o przepisy tejże ustawy, zaś cele wykraczające poza koszty funkcjonowania OSP określone w ustawie o ochronie przeciwpożarowej mogą być finansowane przez Gminę w trybie art. 174, bądź art. 176 ustawy o finansach publicznych, oczywiście z zachowaniem wszelkich przewidzianych prawem warunków. Jednostki samorządu terytorialnego (szczebla

powiatowego i wojewódzkiego oraz gminnego, z wyłączeniem gminy, na której terenie działa dana OSP - jej dotyczyło zdanie poprzednie) mogą finansować działalność OSP w trybie art. 174, bądź art. 176 ustawy o finansach publicznych.

Dodatkowo, zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. ustanawiającej „Program modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu w latach 2017-2020” (Dz. U. z 2016 r. poz. 2140) jednostki ochrony przeciwpożarowej włączone do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (ksrg) i jednostki ochotniczych straży pożarnych, realizujące zadania zlecone z zakresu ochrony przeciwpożarowej, również są objęte dofinansowaniem w ramach ww. Programu.

W ciągu 4 lat przewidziano dla jednostek OSP dofinansowanie w łącznej kwocie 501 mln 400 tys. zł, w tym 335 mln 800 tys. zł dla jednostek włączonych do KSRG oraz 165 mln 600 tys. zł. dla pozostałych jednostek OSP. W ramach tych kwot już w 2017 roku zostaną dofinansowane zakupy m. in. sprzętu transportowego (64 mln 810 tys. zł), uzbrojenia i techniki specjalnej (14 mln 850 tys. zł), sprzętu informatyki i łączności (780 tys. zł), wyposażenia osobistego i ochronnego strażaków (11 mln 962 tys. zł) oraz remonty i modernizacje obiektów w kwocie 28 mln 708 tys. zł.

Ekwiwalent pieniężny za udział w działaniu ratowniczym lub szkoleniu pożarniczym organizowanym przez Państwową Straż Pożarną lub gminę.

Stosownie do art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, członek ochotniczej straży pożarnej, który uczestniczył w działaniu ratowniczym lub szkoleniu pożarniczym organizowanym przez Państwową Straż Pożarną lub gminę, otrzymuje ekwiwalent pieniężny. Ekwiwalent, nie przysługuje członkowi ochotniczej straży pożarnej za czas nieobecności w pracy, za który zachował wynagrodzenie.

Istotne znaczenie ma zarazem regulacja, zawarta w art. 28 ust. 1 zdanie drugie ustawy o ochronie przeciwpożarowej, zgodnie z którą wysokość ekwiwalentu ustala rada gminy w drodze uchwały. Regulacja ta wprowadzona została na mocy art. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie przeciwpożarowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 163, poz. 1015) i weszła w życie 25 września 2008 r. Przed nowelizacją przepis art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przeciwpożarowej nie określał sposobu ustalania wysokości ekwiwalentu pieniężnego, organy gmin nie posiadały zatem kompetencji w zakresie ustalania wysokości ekwiwalentu. Brak powyższych uprawnień potwierdzało orzecznictwo sądów administracyjnych – por. wyrok Naczelnego Sąd Administracyjny z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt I OSK 614/06), w którym NSA stwierdził, że „rada gminy nie jest uprawniona do podejmowania na podstawie art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1229 ze zm.) uchwały ustalającej wysokość ekwiwalentu pieniężnego wypłacanego członkowi ochotniczych straży pożarnych”. Obecnie, na skutek wskazanej wyżej nowelizacji ustawy o ochronie przeciwpożarowej wysokość ekwiwalentu ustalana jest w drodze uchwały przez radę gminy.

Równocześnie w myśl art. 28 ust. 2 ustawy o ochronie przeciwpożarowej wysokość ekwiwalentu pieniężnego nie może przekraczać 1/175 przeciętnego wynagrodzenia, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przed dniem ustalenia ekwiwalentu, za każdą godzinę udziału w działaniu ratowniczym lub szkoleniu pożarniczym. Ustawa o ochronie przeciwpożarowej określa zatem maksymalną wysokość ekwiwalentu.

W dotychczasowej praktyce władze samorządowe, w zależności od interpretacji art. 28 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej, decydowały o wypłacie ekwiwalentu lub też nie,

sugerując się najczęściej opinią właściwej miejscowo Regionalnej Izby Obrachunkowej, która jest organem uprawnionym do nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego w zakresie spraw finansowych oraz dokonującym kontroli gospodarczo finansowej i zamówień publicznych.

W przypadku, gdy gmina nie zgadza się z rozstrzygnięciem nadzorczym danej regionalnej izby obrachunkowej, wówczas zgodnie z art. 92a ustawy o samorządzie gminnym może zaskarżyć je do właściwego miejscowo wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Należy podkreślić, że MSWiA nie ma wpływu na występowanie dysproporcji w interpretowaniu przez poszczególne gminy/władze samorządu terytorialnego przepisów w zakresie finansowania jednostek OSP. Co więcej, nieuprawnione jest ingerowanie przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w umocowane konstytucyjnie kompetencje organu nadzoru, którego rozstrzygnięcia nadzorcze podlegają jedynie ocenie sądu oraz weryfikowanie działań nadzorczych ustawowo wskazanych właściwych organów (wojewody) pod względem merytorycznym.

Usprawiedliwienia nieobecności członków OSP w pracy oraz udzielanie zwolnień

Kwestie te uregulowane są w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 roku w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień z pracy (*Dz.U. z 2014 r., poz.1632*). Zgodnie z § 11 ust. 1 pkt. 1 pracodawca jest obowiązany zwolnić od pracy pracownika będącego członkiem ochotniczej straży pożarnej - na czas niezbędny do uczestniczenia w działaniach ratowniczych i do wypoczynku koniecznego po ich zakończeniu, a także - w wymiarze nie przekraczającym łącznie 6 dni w ciągu roku kalendarzowego - na szkolenie pożarnicze. Natomiast zwolnienie pracownika od pracy w razie konieczności udziału w akcji ratowniczej następuje w trybie przyjętym przez służbę ratowniczą odpowiednią do organizowania takich akcji, zaś w celu uczestniczenia w szkoleniu pożarniczym - na podstawie wniosku właściwej terytorialnie jednostki organizacyjnej Państwowej Straży Pożarnej. Czas koniecznego wypoczynku pracownika po zakończeniu akcji ratowniczej ustala osoba, która kierowała taką akcją, zgodnie z wymogami obowiązującego prawa.

Jednocześnie należy wskazać, że w stosunku do członka OSP, który pozostaje w stosunku pracy, jest on uprawniony do ekwiwalentu pieniężnego wypłacanego ze środków budżetu gminy w przypadku, gdy nie korzysta - na innej podstawie prawnej - z gwarancji zachowania prawa do wynagrodzenia za czas nieobecności w pracy. Zauważyć należy, że ustawodawca określił w art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, iż ekwiwalent nie przysługuje członkowi ochotniczej straży pożarnej za czas nieobecności w pracy, za który zachował już wynagrodzenie (tj. w czasie płatnej nieobecności w pracy, np. w czasie urlopu wypoczynkowego). Ekwiwalent ten również nie przysługuje, gdy u danego pracodawcy została wprowadzona dla takiego pracownika zakładowa gwarancja prawna w zakresie zachowania wynagrodzenia za czas uczestniczenia w akcji ratowniczej lub szkoleniu pożarniczym.

W związku z powiązaniem prawa do omawianego ekwiwalentu pieniężnego z faktycznym uszczerbkiem w zarobkach pracownika spowodowanym uczestniczeniem w akcji ratowniczej lub szkoleniu pożarniczym przepisy § 16 ust. 2 wymienionego wcześniej rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, zobowiązują pracodawcę zatrudniającego pracownika będącego członkiem OSP do wydania mu zaświadczenia określającego wysokość utraconego wynagrodzenia w konsekwencji korzystania z niepłatnego zwolnienia od pracy, w celu przedstawienia właściwemu organowi uprawnionemu do wypłaty należnego ekwiwalentu. Ekwiwalent w rozumieniu prawa nie jest wynagrodzeniem za pracę.

Rekompensata pieniężna

Pozostałe zagadnienia mające na celu zabezpieczenie członków ochotniczych straży pożarnych:

1. Rekompensata pieniężna - w przypadku, gdy strażak ochotniczej straży pożarnej w związku z udziałem w działaniach ratowniczych lub ćwiczeniach doznał uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku. Rekompensata przysługuje za czas niezdolności do pracy, za który taki strażak nie zachował prawa do wynagrodzenia albo nie otrzymał zasiłku chorobowego albo świadczenia rehabilitacyjnego na podstawie odrębnych przepisów. Rekompensata przysługuje na wniosek. Rekompensata przysługuje za każdy dzień niezdolności do pracy w wysokości 1/30 minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalanego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.
2. Ponadto członkowi ochotniczej straży pożarnej, który w związku z udziałem w działaniach ratowniczych lub ćwiczeniach doznał uszczerbku na zdrowiu lub poniósł szkodę w mieniu, przysługuje:
 - jednorazowe odszkodowanie w razie doznania stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu;
 - renta z tytułu całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy;
 - odszkodowanie z tytułu szkody w mieniu.

Również członkom rodziny strażaka - ochotnika, który zmarł w wyniku udziału w działaniach ratowniczych lub trakcie ćwiczeń, przysługuje:

- jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci osoby poszkodowanej;
- renta rodzinna;
- odszkodowanie z tytułu szkody w mieniu.

Opracowano: Wydział ochrony Ludności DOLiZK MSWiA, 12.04.2017 r.

[1] Zmienione zarządzeniem Nr 13 z dnia 27 grudnia 2012 r. (*Dz. Urz. KG PSP z 2012 r. poz. 23*), zmienione zarządzeniem Nr 4 z 28 czerwca 2016 r. (*Dz. Urz. KG PSP z 2016 r. poz. 11*).

[Tweetnij](#)

[Generuj PDF](#)

[Drukuj](#)

[Powiadom](#)